

ÖLÜM TEŞHİSİ HATALARI

Yazan : Doçent Dr. Adnan ÖZTÜREL

Kısa bir zaman önce bir İstanbul ve Ankara gazetesinde eskân umumiyeyi dehşete düşürecek bir haber neşredildi. Bu haber büyük puntu yazıyla gazetelerin birinci sahifesinde “ N. hastahanesinde dirilen ölü ” ibaresini taşımaktaydı. Haberde hastahane ölü zannedilerek morga kaldırılan bir kadının orada dirildiği gece bekçisinin onu görünce bayıldığı, kadının da cenazeler arasında dehşete düşüp korkudan tekrar öldüğü bildiriliyor, ölümün korku sebebiyle vukua geldiğimin hastahane hekimleri tarafında da teyid edildiği kaydediliyordu.

Böyle bir havadis hastahaneye ve hekimlerine karşı büyük bir itimatsızlık doğuracağı gibi öldükten sonra insanın dirilebileceği fikrini de tevlit etmesi, diri diri gömülme ihtimalinin düşündürmesi bakımından mühim bir problemi ortaya atmış bulunmaktadır.

Yine bir müddet önce gazeteler Konya vilâyetinde bir şahsın odun keserken öldüğünü, 5 saat defnedilmek üzere beklediğini, sıcak suyla yıkanırken dirildiğini, ertesi gün normal şekilde işine gücüne devam ettiğini yazdılar.

Tavizihine lüzum gördüğümüz hususları mütalâa ettikten sonra alınması gereken tedbirleri de ayrıca bildireceğiz. Üzerinde durmak istediğimiz hususlar şunlar olacaktır. Ölümün teşhisinde hatâya düşülebilir mi? Henüz ölüm vukua gelmediği halde bir insanın öldüğüne kat'i kanaat edinilebilir mi? Ölümün teşhisi nasıl yapılır? Teşhis hatâlarına mani olmak için alınması gerekli tedbirler neler olmalıdır?

20. nci asrın bütün medenî vasıtalarına rağmen ölüm teşhisinde hatâya düşüldüğü zahiri ölüm vak'aları mevcuttur. Bu vak'alar bazı müelliflere göre oldukça yüksek bir sayıya çıkmaktadır ;

1948 senesinde Paris Vilâyeti Meclis âzalarından Dr. Huet vilâyet dahilinde senede 60 - 80 kişinin diri olarak gömüldüğü iddiasında bulunmuş ve bunun önüne geçilmesi için gerekli tedbirlerin alınması validen

istemmiştir. Senede 60 - 80 kişinin ölmesi Paris vilâyeti ölüm istatistiğine göre bütün ölümlerin 1/500 dür.

Dr. Heut'in hangi müsbet delillere nazaran bu iddiada bulunduğunu bilmiyoruz. Fakat böyle bir haberin halkı büyük bir heyecana düşürmesi, hekimli de ağır bir mes'uliyet altında bıraktığı muhakkaktır.

Diri gömülme meselesinin hekimden mahrum bir çok yerleri bulunan memleketimizdeki ehemmiyeti muhakkak ki, çok büyüktür. Memleketimizde senede vilâyetler dahilinde kaza ve köyler hariç, 50.000 - 60.000 civarında ölüm vukua gelmektedir. Vasatî bir hesapla nüfusunuzun 3/4 ü köylerde yaşadığına göre 35,000 - 40,000 ölüm köylerde vukua gelmektedir. Hekimden mahrum köylerimizde elde olmayan sebepler dolayısıyla defin muamelesi için tıbbî kontrol yapılamadığına göre zahiri ölüm probleminin ehemmiyeti pek vazih olarak meydana çıkmaktadır. Meselenin önemi gerekli tedbirlerin alınması zarureti doğurmaktadır.

Bu gün bir insanın canlı olarak gömülmesi hususunda mevcut literatür tatminkâr bir vezahate malik değildir. Tarihin eski devirlerinde insanın tekrar dirileceği kanaatiyle cenazeye azami ihtimam yapmak ve ziynetleriyle beraber gömmek adetmiş. Bu şekil mistik ve amprîk inanışlara, müzmin seyirli hastalıklar sebebiyle uzun bir zaman içinde vukua gelen ölümlerin sebep olduğu zannedilmektedir.

1923 yılında Fransa'da tekrar dirilme korkusuyla " ölümü müteakip başlanın kesilerek vücutlarından ayrılması " şeklinde vasiyetler pek moda olmuştur.

1792 senesinde Almanya, İtalya, Fransa'da cenaze bekleme odaları ayrılmış bu odalara, birer nöbetçi tahsis edilmiştir. Bununla da iktifa edilmiyerek cenaze bekleme odalarındaki ölümlerin ellerine birer ip bağlanmış, bu iplerin bir uçları da çınıraklara rapdedilmek suretiyle şahsın dirildiğini bir an önce haber almak imkânı sağlanmıştır.

Fransız Medeni Kanunu 77. nci maddesinde cesedin ölümden 24 saat önce gömülemediği kaydı bulunmaktadır. Kanunlarımızda ölümlerin gömülmesi için müddet tasrih edilmemiştir. Defin ruhsatı verildikten sonra cenaze derhal gömülebilir.

Bir şahsın ölmeden gömülmesine zahiri ölüm vak'aları sebep olmaktadır. Büyük hayat fonksiyonları teneffüs, deveran, sinir sistemi faaliyetlerinin yok denecek derecede hafiflemesi ve bir müddet bu şekilde deva metmesi ölümün vukua geldiği kanaatını doğurmaktadır.

Zahiri ölümler hakkında en eski çalışma 1742 senesinde yapılmıştır. Dr. Brueier bu mevzuda 189 müşahade toplamıştır. Bu müşahadelerin bir çoğu isbatına imkân olmayan halk arasında dolaşan hikâyelerden ibaret olup bizzat Brunhier'nin şahsi müşahadeleri de mevcuttur.

Bruhier'nin müşahadelerinden en mühimi Saint Cone cerrahi mektebi profesörlerinden Winslow'un iki defa öldü sanılarak gömülmek istenmesi ve hâdisenin bizzat Winslow tarafından da hikâye edildiğini bil diren müşahededir.

1788 senesinde Paris Tıp Fakültesi ilk Adli Tıp Profesörü Antoine Louis zahiri ölüm meselelerini incelemiş "ölümün mutlak belirtileri" isimli yazılarıyla bu mevzuda halk arasında dolaşan hikâyelerin doğru olmadığını göstermeye çalışmıştır.

Literatürde mevcut zahiri ölüm müşahadelerinin enteresan olanlarından bazılarını kısaca zikretmek faydalı olacaktır.

18. inci asrın meşhur Fransız doğum mütehassıslarından Philippe Peau, hamile bir kadının öldüğüne kanaat getirdikten sonra çocuğunu karnı yolu ile almak istiyor. Kadının karnını kesmeye başlayınca, dişlerini sıkışını, dudaklarını oynattığını görerek dehşete düşüyor ve bir daha böyle bir müdahalede bulunmamaya karar veriyor.

Anatomi profesörlerinden Wesale, ikinci Philippe'in adamlarından birisine otopsi yaparken, kalbin zannı açtığı sırada, kalbin hareket etmekte olduğunu yanındaki yardımcılarıyla birlikte görür. Hâdise Philippe tarafından duyulunca profesör ölüme mahkûm edilir ve ceza Terre Sainte kilisesi önünde infaz edilir. Dr. Bruhier profesör Wesale'in vak'asını bu şekilde anlatmakta ise de profesör Derobert tarihi vesikalara göre ölüme mahkûm edildiği bildirilen bu profesörün idam edilmediğini, kendi arzusuyla Palestine gönderildiğini söylemektedir.

Buchet'nin bir müşahadesi de çok enteresandır.

Sezanne isimindeki bir şahıs Olmond isiminde bir kızla bir müddet sevişir ve evlenmeye karar verir. Bu kararı müteakip ani olarak Paris'ten ayrılmak mecburiyetinde kalır. Bir müddet sonra da Olmond Sezanne'in ölüm haberini alır.

Olmond, Sezanne'in ölüm haberini aldıktan bir müddet sonra Armand isiminde bir şahısla evlenir ve bir kız çocuğu olur. Olmond kızını doğurduktan kısa bir zaman sonra ateşli bir hastalıktan ölür ve kocası Armand'ın da bulunduğu cenaze merasimini müteakip gömülür.

Armand karısının beşinci yıldönümünde kızı ile beraber mezarlığı ziyarete gittiğinde mezarın başında karısına benzer bir kadın görür. Kadın, Armandı görünce hemen oradan uzaklaşır.

Armand bu durum karşısında merakla düşer ve kadını takip ile kim olduğunu öğrenir. Kadının Sezanne isminde bir zatla resmen evli bulunmasına rağmen Armand'ın içine şüphe girer. Bu kadının başka birisi olamayacağını, karısı Olmond olduğunu resmi makamlara bildirerek karısının mezarını açtırır. Mezar açıldığı zaman tabutun boş olduğu görülür. Yapılan tahkikatta, kadın Olmond olmadığını iddia ederse de Sezanne hakikatı anlatmak mecburiyetinde kalarak, Olmond'ın öldüğü gün cenaze merasiminde bulunduğunu, defni müteakip sevgilisini bir kere daha görmeyi arzu ettiğini, mezarı açtığı ve kendini tutamıyarak Olmond'a sarıldığı zaman kadının gözlerini açtığını ve beraberce oradan kaçtıklarını itiraf eder.

1837 senesinde Fransız Tıp Akademisi zahiri ölümü tesbit edenlere ve gerekli tedaviyi yaptıklarını delilleriyle bildirenlere oldukça büyük bir meblâğı mükâfat olarak vadetmiştir. Fakat bu senelerde hiç kimse müsbet delillere dayanan bir müşahade tesbit edememiştir.

1886 senesinde Fransız Kanunu Medenisininin 77 nci maddesinin daha ihtiyatlı bir şekilde hazırlanması için Kardinal Donnet, Bordeaux, Archeveque'i, Gironde Senetörü iki diri gömme vak'asını misâl gösterdiler. Bu vak'aları bir üçüncüsü takip etti.

Birinci vak'a genç bir papazın başından geçmiştir. 1826 senesinde genç bir papaz kilisede vaaz verirken fenalık gelir yere yuvarlanıp hareketsiz kalır. Papaz öldü zannıyla ölülerin konduğu hususi surette hazırlanmış cemekânlı odaya konur. Papazı gören hekim ölümden hiç şüphe etmez ve defin ruhsatını verir. Papaz bir gece kilisede bekletilir. Tabut yapılmak üzere ölçüleri alınır. O gece papaz kendini ziyarete gelen çok sevdiği bir arkadaşının yanında kendine gelir ve bir müddet sonra ayağa kalkar, ertesi gün kilisede vaaz da verir.

İkinci vak'a vaktinden önce gömülen 18 yaşında sar'alı bir şahıstır. Ricanarie'de bir sar'a krizini müteakip öldü sanılan bu genci hekim de muayene eder ve defin ruhsatını verir. 3 - 4 gün sonra bu şahsın gömüldüğü yerin yakınına kazmakta olan mezarlıklar bazı sesler işitirler. Hâdiseden haberdar edilen resmi makamların müsaadesiyle mezar açıldığı zaman cesedin yana doğru yatmış olduğunu, şahsın ağızdan parmak uçlarını hemen hemen yemiş bulunduğunu görürler. Bu behbaht çocuğun

gömüldükten sonra dirilip açkıktan feci bir şekilde tekrar öldüğü günlerce gazete sütunlarını işgal eder.

Üçüncü vak'a da oldukça enteresandır. Bir kadın çocuk düşürmek isterken ölür ve adli tahkikat yapılmak üzere cenaze morga alınır. Ertesi gün tahkikata gelindiği zaman kadının bacakları arasında çocuğun doğmuş ve ölmüş olduğu görülür.

1886 senesinde Dr. Roger genç bir kadının koleradan öldü zannederek gömüldüğünü, 16 saat sonra ailesi tarafından gürültüler duyularak mezardan çıkarıldığını görmüştür.

Fransa'da bir genç kadın sanhummadan Lazarre de Pavillac Hastahanesinde ölüyor. Can çekişme safhası 4.5 saat sürüyor. Ölümden 17 saat sonra tabuta konup defnediliyor. Bir müddet sonra mezardan sesler geliyor mezar açıldığında kadının bacakları arasında 6 aylık bir çocuk bulunuyor. Dr. Bobin yaptığı muayene sonunda kadının ölü gömüldüğü, mezardan rahmin karnın içi tefessüh gazlarıyla tazyik edilmek suretiyle dışarı atıldığı kanaatine varmıştır.

Fennen kabule şayan vak'alardan birinde Dr. Huet, İkinci Cihan Harbi esnasında Fransa'nın Nantes şehrinde bir bombardımanı müteakip 34 kişinin öldü zannedilerek morga kaldırıldığını bunlardan 17 sinin ölmemiş olduğunun sonradan anlaşıldığını bildiriyor.

Prof. Derobert de II. nci Cihan Harbi esnasında üç binde iki kişinin öldü sanılarak gömülmek istendiğini, ölümün teşhisinde hatâ yapıldığını bildiriyor.

Derobert Fransa'da senede 70.000 kişinin tıbbi kontrole tabi tutulmadan gömüldüğünü, tıbbi kontrole tabi vak'alarda bile hatâ yapıldığına göre meselenin büyük bir önem taşıdığını söylüyor.

Son bir müşahade olarak, Ankara hastahanelerinden birisinde bir müddet önce bir çocuğun öldü sanılarak morga kaldırıldığı, sonra ağlamaya başladığı ve morgtan alındığını zikretmek istiyoruz. Bu vak'a ismi bizce mahfuz tutulmasına lüzum görülen mezkûr hastahane cenaze işleriyle uğraşan şahıslar tarafından da bilinmektedir.

Kısa bir zaman önce de İstanbul'da trafik kazasını müteakip öldü zannıyla hastahaneye getirilen morga konmak istenen bir kadın henüz ö.mediği anlaşılmış, 10 gün kadar tedavi edildikten sonra ölmüştür.

Literatürde mevcut fennen kabul edilen ölüm vak'alarına göre ölü

mün teşhisinde hatâya düşüldüğü, diri olarak gömülme vak'alarının mümkün olduğu muhakkaktır.

Yazımın başında bildirdiğimiz gazete havadisinin şahsen yaptığım araştırma neticesinde tamamen uydurma olduğunu öğrendim. Fakat ilk nazarda herkesi dehşete düşürecek olan bu haberin mümkün olabileceğini kabul etmek mecburiyetinde kalmıştım.

Ölüm teşhisinde, geç ölüm belirtileri olan ölü katılığı, ölü lekeleri teşekkül etmişse, cenaze soğumuşsa yapılan tıbbi kontrolde hatâya düşülmez. Fakat bu belirtilerin teşekkülü için ölümden sonra muayyen bir zaman geçmesi lâzımdır.

Ölüm belirtileri teşekkülü bünye, muhiti şartlar, ölüm sebebine göre geç veya erken olmaktadır.

Tıbbi kontrole tabi olmayan vak'alarda ölünün teşhisinde yanlışlık ihtimali daima mevcuttur. Öldü zannıyla diri diri gömülme ihtimali mümkündür. Bazı Avrupa memleketlerinde ölümün teşhisi, kalbin kulakla duyulamayan en küçük harekâtını tesbit edebilen elektrokardigram makineleriyle yapılmaktadır. Memleketimizde henüz bu usul kullanılmamaktadır.

Kanaatimizce tıbbi kontrolden geçmeden yapılan definlerde diri diri gömülme mümkündür. Bu feci akibete mani olmak için hıfssıhha kanununa "ölümü müteakip 24 saat cenazenin bekletilmesi gerekir." şeklinde bir madde konması zarureti mevcuttur.

L I T E R A T Ü R

- Apta Medecinae Legalis et Socialis.** 1950. Cilt I, Cilt II.
- BARNES and Tecters :** New Horizon in Griminology 1953. 887 sayfa.
- BALTHAZARD :** Précis Medecine Légale. Paris 1938.
- DEROBERT Léon :** L'inhumation Précipiteé. Annales de Médecine Légal et de Crimilogie Vol. 6. sayfa. 257 sene 1951. Paris.
- ERANIL Necati :** Patolojide Makroskopik teşhis. 1952.
- ETIENNE Martin :** Precis de Médecine Légale. 1950 Paris.
- GLAISTER :** Medical Jurisprudence and Toxicology. 1950, Londra.
- GORDON. Turner Price :** Medical Jurisprudence. 1950.
- KAMAY Behçet Tahsin :** Adli Tıp Cilt I. 1933. Cilt. II. 1952.
- KEITH Simpson :** Forensic Medecine. 1951. 335 sayfa.
- KEITH Simpson :** Modern Trends in Foresinc Medecine. 1953 Londra. 264 sayfa
- LOMBERT :** The Medico - Legal Post 1916. Londra.
- MAURICE Laët :** Les Sequelles Traumatiques. Bruxel. 1952.
- MULLER. M. M. :** La Pesponsabilité de l'expert, Annales de Médecine Légale et de Criminologie. Vol. I. Sayfa 43. Sene 1951.
- MEYER Albert :** Les Phenomenes cadavetiques. Thèse Strasbourg. 1949.
- PIEDELÉVRE et Détopett :** Les Limites de l'expertise. Annales de Médecine Légales et d criminologie. Vol. 3. sayfa 148, sene 1953. Paris.
- OTTO Saphir :** Autopsi : Diagnosis and tec. 1940.
- ÖZEN Cahid :** Adli Tıp. 1955. Ankara.
- REBOVILLAT :** Sur un Nouveau Procédé de Diagnostic de la mort An. Med. Leg. Vol. 3. Sayfa 522. sene 1923.
- SAMUEL Problems :** Medico-legal Problems. 255 sayfa. 1949. Londra.
- SIMONIC Camil :** Medecine Légale judiciaire. Paris. 1955.
- SYDNEY Smith and John Glaister :** Recent Advances in Forensic Médecine 1939. Sayfa 264. Londra.
- VARIONY :** Mort Veritable et Fausse Mort, 1929. Paris.